

ВІДГУК

**Заслуженого діяча мистецтв України,
професора, завідувача кафедри оркестрового диригування
Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка**

ЧУПАШКА ІВАНА ПЕТРОВИЧА

**та кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри хорового та оперно-
симфонічного диригування,**

декана факультету музикознавства, композиції, вокалу та диригування

Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка

КУРИЛЯК ІРИНИ ІГОРІВНИ

на творчий мистецький проєкт

здобувача ступеня доктора мистецтва

Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

КОВАЛЯ ВАСИЛЯ СЕВЕРИНОВИЧА

**«ЖАНР ХОРОВОЇ КАНТАТИ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ГАЛИЧИНИ ХХ – ХХІ СТ. В АСПЕКТІ ДИРИГЕНТСЬКОЇ
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ»**

**поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва за спеціальністю
025 «Музичне мистецтво»**

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. Жанр хорової кантати у контексті національних культурно-мистецьких процесів відіграє важливу роль у вираженні національної ідентичності та сприяє розвитку музичної спадщини українських композиторів. Такі аспекти взаємозв'язку, як культурне відтворення, включають до свого числа кантати, що часто відображають історію, традиції та цінності національної української культури через музичне втілення визначних історичних подій. Використання національної мови та фольклорних мотивів у кантатах підкреслює унікальність української ідентичності музичної культури. В цілому, жанр хорової кантати виступає як важливий артефакт у культурно-мистецькому діалозі, сприяючи розкриттю та утвердженню національної самобутності через мову музики. «Тому дослідження хорової спадщини дає можливість вибудувати національно-культурну парадигму в її історичній еволюції» (с. 10) - як зазначає автор творчо-мистецького проєкту Василь Коваль.

Тема наукового творчо-мистецького проєкту «Жанр хорової кантати українських композиторів Галичини ХХ – ХХІ ст. в аспекті диригентської інтерпретації» ґрунтується на актуальних та масштабних для українського мистецтва наративах, які формують унікальний образ українського хорового мистецтва. Звернення до української тематики в хоровому мистецтві сьогодення, ґрунтовне осмислення авторських задумів аналізованих творів, актуалізує проблему збереження, спадкоємності та розвитку національних традицій. Тема наукового обґрунтування, його мета та задачі логічно визначають структуру дослідження, яке містить всі необхідні складові – двомовну анотацію, вступ, три розділи із підрозділами, список використаних джерел.

У *Вступі* здобувачем окреслені підстави та вихідні дані для розробки проблематики становлення і розвитку жанру хорової кантати у Галичині. Визначені предмет, об'єкт мистецького проєкту, мета - «систематизувати та проаналізувати жанр кантати в творчості українських галицьких композиторів ХХ століття, представити власну диригентську концепцію їх інтерпретації з урахуванням інноваційних підходів до виконавського образу» (с. 12) і відповідно до неї - завдання дослідження; виявлено його теоретичне й аналітичне підґрунтя. За допомогою обраної методології здобувач розкриває концепцію кожного розділу, виявляє наукову новизну, яка дозволяє на прикладі еволюції хорової кантати у регіональному вимірі простежити важливі естетико-стильові процеси національної культури.

Перший розділ даного творчо-мистецького проєкту присвячений засадам жанру кантати в контексті загальносвітових і національних культурно-мистецьких процесів. У підрозділі 1.1. «Витоки і процес трансформації кантати в європейській музиці ХХ ст. Особливості української традиції жанру» Василь Коваль визначає наступні імпульси, які спричинили інтерес як до написання, так і до виконання хорової музики загалом і кантат зокрема: активізація національно-визвольних змагань, процеси утвердження національної самоідентичності (с. 18); поширення молодіжного, робітничого, корпоративного хорового руху (с. 19); написання кантат до певних урочистих подій і дат (с. 19); інноваційне трактування античної тематики (с. 20) та інші. Усі ці тенденції у європейській

музиці ХХ століття свідчать як про спадкоємність традицій, які вона виробила впродовж кількох століть, так і про інноваційне трактування можливостей жанру хорової кантати. Автор роботи зазначає, що «кантата як один з найбільш репрезентативних хорових жанрів отримала надто істотне значення в естетичній парадигмі української культури» (с. 22). Запропонована диференціація кантат за тематичними групами, серед яких Коваль В.С. виділяє національно-патріотичну, фольклорно-обрядову, духовно-релігійну, лірико-кордоцентричну, групу українських кантат ХХ – ХХІ століття, пов'язану із культом Тараса Шевченка як пророка нації.

У підрозділі 1.2. «Регіональні особливості хорового мистецтва Галичини» Коваль Василь Северинович зосереджує увагу на основних етапах історичного розвитку українського хорового руху в Галичині. І цілком логічно, розкриваються у роботі особливості розвитку хорового мистецтва, тому що вони мали істотний вплив на формування художнього світогляду кожного із представлених в роботі композиторів.

Автор творчо-мистецького проекту відзначає, що великий вплив на стиль хорових творів українських галицьких композиторів середини – другої половини ХІХ століття, таких як Михайло Вербицький, Іван Лаврівський, Віктор Матюк, Анатоль Вахнянин, відіграла потужна тенденція чоловічих хорових товариств і відповідної до них композиторської продукції Liedertafel, оскільки від початку входження у багатонаціональну Австрійську (від 1867 року – Австро-Угорську) імперію, Галичина сприймала мистецькі віяння Європи.

«Надзвичайно важливими для утвердження основ національної самосвідомості стали шевченківські концерти, традиція яких була заснована саме в Галичині і лише звідси перейшла на Східну Україну» (с. 41) важливий аспект, який підкреслює здобувач. Завдяки хоровому руху в Галичині, залученню представників різних соціальних верств та студентів, відбувається стимулювання композиторської і виконавської творчості місцевих музикантів, формуються суспільно-політичні осередки, хорові товариства, які виступають каталізатором суспільної комунікації. Мистецько-хоровий простір даного регіону охарактеризовано перманентним функціонуванням у публічному

просторі різних хорових товариств («Просвіта», «Львівський Боян») та професійних хорів (Наддніпряньський хор, організований Дмитром Котком, «Студіо-хор», заснований Миколою Колесою).

У *другому розділі* «Інспірації розвитку кантатного жанру в галицькій музиці першої третини ХХ століття» автор здійснює спробу осмислити стилістику, подати основний героїко-драматичний змістовний ряд жанру «кантати», втілити у них сучасні інтерпретаційні тенденції. Усі згадані аспекти, здобувач яскраво ілюструє на прикладі аналізу кантати-симфонії «Кавказ» Станіслава Людкевича у підрозділі 2.1., в якому детально проаналізованими є структура, інтонаційність твору, виокремлений комунікативний аспект жанру, цілісно проаналізована виконавська драматургія хору та оркестру. З огляду на власну виконавську рецепцію надано диригентські рекомендації щодо пошуку просторово-фактурного і тембрального балансу твору, точності градації кожного виразового прийому: фразування, темпового, динамічного компоненту. Особливо важливими є підсумкове твердження здобувача: «Сучасна війна проти російської навали винятково актуалізувала зміст як поеми Шевченка, так і її музичного прочитання Станіславом Людкевичем. Тому власна інтерпретаційна концепція твору, яку автор втілює у концертному виступі, позначена більш виразним експонуванням конфліктних зіткнень, посиленням трагічної експресії в епізодах, що розкривають страждання і горе, активнішим проведенням драматичних фаз протистояння і подолання» (с. 65).

У представленні диригентсько-виконавської концепції «Лемківського весілля» Миколи Колесси у підрозділі 2.2., Василь Коваль ставить перед собою завдання охоплення цілісної форми інструментально-хорового обрядового дійства, «оскільки якраз найбільша небезпека для диригента криється у зайвому подрібненні цілісної композиції, втраті логіки драматургійної послідовності» (с. 71). Запропонувавши модерну інтерпретацію фольклорних джерел, Микола Колеса у «Лемківському весіллі» демонструє переломний етап усієї української музичної культури, який став підґрунтям яскравих новацій неофольклоризму.

Також цілісністю аналітичного підходу відзначений *Третій розділ* «Відображення естетики шістдесятництва в кантатах галицьких композиторів

другої половини ХХ століття». Автор аналізує кантату «Весна» Мирослава Скорика, у якій розкривається особливий талант трансформації фольклорних архетипів та ритмічно-інтонаційних комплексів у новій історико-естетичній реальності, пов'язаної із «новою фольклорною хвилею» та симфонію-кантату «Україна. Хресна дорога» Віктора Камінського, у якій Коваль В. С. відзначає винятково вдало знайдену музичну систему вираження, якою композитор немовби зсередини «підсвічує» багатоманітні смисли поезії Ігоря Калинця.

Відповідність публікацій та мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту були апробовані здобувачем, починаючи від 2021 року, на двох науково-практичних всеукраїнських та міжнародних конференціях (форумах). Основні положення праці також знайшли висвітлення у двох наукових статтях, опублікованих у наукових періодичних виданнях, що затвердженні МОН України, як фахові часописи із музичного мистецтва. Основні положення наукового обґрунтування творчо-мистецького проєкту набули практичної апробації у чотирьох концертних виступах.

Рівень виконання творчого мистецького проєкту. За темою творчого мистецького проєкту презентовано чотири концерти на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтв Василем Севериновичем Ковалем. Вибір тематики творчо-мистецького проєкту автора тісно пов'язаний із його виконавськими пріоритетами, зумовлюється актуальністю порушених проблем. Вважаємо, що виконавська інтерпретація названих хорових кантат у роботі, В. Ковалем є вагомим внеском у розвиток диригентського мистецтва та відкриває цікаві вектори пошуку нових виконавських можливостей.

Висновки наукового обґрунтування мистецького проєкту, до яких дійшов Василь Коваль, цілком відображають основні положення роботи. Заявлені здобувачем аспекти дослідження розкриті аргументовано і дають повне уявлення про високий рівень професійної науково-творчої підготовки автора праці. Зауважень до творчого мистецького проєкту у авторів опонентського відгуку немає.

Однак, хотілося б звернути увагу на певні дискусійні моменти, а саме:

1. Що спонукало Вас взятися за аналіз, вивчення та популяризацію жанру хорової кантати українських композиторів Галичини ХХ – ХХІ століття?
2. Спираючись на власний досвід виконання кантат зазначених у роботі, як би Ви визначили не стильові, а суто технічні відмінності (особливості) у диригентському інтерпретуванні фольклору в творчості українських композиторів?
3. Чи доводилось Вам аналізувати та виконувати кантати інших композиторів галицького регіону?

Дані запитання не применшують вагомості наукових та виконавських досягнень В. Ковалю, навпаки, підкреслюють глибину підходу здобувача до інтерпретування жанру хорової кантати як з музикознавчої, так і з виконавської позиції.

Усе зазначене дозволяє зробити висновок, що творча та науково-дослідницька складові запропонованого Ковалем В.С. мистецького проекту «Жанр хорової кантати українських композиторів Галичини ХХ – ХХІ століття в аспекті диригентської інтерпретації» виконані на високому професійному рівні, відповідають вимогам МОН України щодо кваліфікаційного рівня доктора мистецтв, а здобувач Василь Северинович Коваль заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво».

Заслужений діяч мистецтв України,
професор, завідувач кафедри
оркестрового диригування
ЛНМА ім. М. В. Лисенка

І.П.ЧУПАШКО

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри хорового
та оперно-симфонічного диригування,
декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування
ЛНМА ім. М. В. Лисенка

І. І. КУРИЛЯК

